

In Memoriam René Kieffer (1930-2013)

BENGT HOLMBERG

Professor René Kieffer, Hjärup, avled den 8 januari 2013, 82 år gammal. Hans närmaste är hustrun Margareta och döttrarna Mirjam, Anna och Helena med familjer.

René växte upp i Luxemburg. Efter universitetsstudier i filosofi, litteratur och konst i både Frankrike och Tyskland med sikte på att bli gymnasielärare fick han kallelsen att bli präst och dominikan, med ytterligare åtta års studier i filosofi och teologi i Paris. Han sändes till ordens berömda *École Biblique* i Jerusalem för ett liv i bibelforskningens tjänst, men önskade efter några år en mer pastoralt betonad uppgift. Den fick han i dominikanernas konvent i Lund, dit han kom 1965 som ”ekumenisk brobyggare”, som han själv uttryckte det.

En av Kieffers kollegor i Jerusalem var professor Marie-Émile Boismard, som bland annat publicerat mycket inom textkritikens område. René tog med sig det intresset och lade efter tre år i Sverige fram sin doktorsavhandling *Au delà des recensions? : l'évolution de la tradition textuelle dans Jean VI, 52-71* (CBNTS 3; Uppsala 1968; 269 s.). I den fokuserade han på ett textavsnitt om tjugo verser ur Joh. 6, där han genom en noggrann analys av papyrerna p⁶⁶ och p⁷⁵ i relation till de stora handskrifterna från 300-talet och senare gav ett uppmärksammat bidrag till att förstå hur Nya testamentets originaltext hanterades i bibelmanuskripten i tiden före år 300.

1971 lämnade han dominikanorden för att gifta sig med Margareta (f. Lundborg). Denna stora förändring påverkade dock inte Renés förblivande solidaritet med den katolska kyrkan och vänskapen med ordensbröder och församling. Men hans verksamhetsfält blev i fortsättningen den svenska universitetsvärlden. Han fick docenttjänst vid Lunds universitet 1972 och arbetade som lärare där tills han 1990 fick en välförtjänt professur i Uppsala. Djupt förtrogen både med antikens språk, texter och tanke och med modern språk teori, filologi och strukturalistisk textanalys var han en ovanligt mångsidig fors-

kare och skicklig lärare i att tolka nytestamentliga texter, till stor glädje även för kollegor i ämnet. Under en minnesvärd sejour som t.f. professor i Lund använde han en hel termins forskarseminarier för att introducera deltagarna i modern lingvistik och semantik, jämte olika strukturanalytiska metoder – en ögonöppnare för många av oss.

René Kieffer kan beskrivas som en fransk, europeisk och katolsk teolog, verksam i det ganska protestantiska Sverige. I den självbiografiska framställning, ”Min egen utveckling som människa och exeget”, som han placerade som kapitel 1 i essäsamlingen *Evangeliernas Jesus – myt och verklighet* (Libris, 2001), påpekar han att detta haft konsekvenser för hans arbete och yrkeskarriär. ”Det tog mer tid för mig än för en infödd svensk att bli uppskattad i mitt yrke”. Hans tre första böcker publicerades på franska – avhandlingen följdes av *Essais de méthodologie néo-testamentaire* (CBNTS 4; Lund, 1972); *Le primat de l'amour : commentaire épistémologique de 1 Corinthiens 13* (Paris: Cerf, 1975); den första på svenska var hans *Nytestamentlig teologi* 1977.

Dock publicerade han ytterligare fyra böcker på sitt modersmål franska, vid olika tidpunkter i sitt långa forskarliv (*Foi et justification à Antioche : interpretation d'un conflit (Ga 2, 14-21)*. Lectio Divina 111. Paris: Cerf, 1982; (med Lars Rydbeck) *Existence païenne au début du christianisme : presentation de textes grecs et romains* Paris: Cerf, 1983; som en uppföljning av sin stora svenska Johanneskommentar: *Le monde symbolique de Saint Jean* (Paris: Cerf, 1989); *Jésus raconté : théologie et spiritualité dans les évangiles* (Collections Lire la bible: Cerf, Paris 1996).

Kieffers *Nytestamentlig teologi* (Stockholm: Verbum, 1977, 359 sidor; 2. uppl 1979, 3:e uppl. 1991; på tyska: *Die Bibel deuten – das Leben deuten. Einführung in die Theologie des Neuen Testaments*. Pustet: Regensburg, 1987) blev en klassisk lärobok i Sverige och Norden, som kom

ut i tre upplagor. Den är originell, främst genom att vara den första bok eller större framställning i ämnet som skrivits på svenska (även om Harald Riesenfelds 100 sidor om saken i *En Bok om Nya testamentet* (1969 och flera senare upplagor) är en läsvärd torso eller översikt av en nytestamentlig teologi). Kieffers bok följer inte heller den sedvanliga systematiskt-teologiska eller tematiska framställningen av ämnet, utan snarast är en blandning av isagogisk introduktion och innehållsanalyser av varje nytestamentlig författares teologi. Boken satte sina svenska läsare i kontakt med den internationella forskningen, både genom en enorm beläsenhet, som syns i notapparaten, och genom grepp som ”korpus” och ”synkroni/diakroni” från lingvistik, strukturalism och den hermeneutiskt inspirerade diskussionen av frågan om vad nytestamentlig teologi är – vetenskapligt sett.

Även om René Kieffer kan beskrivas som en övervägande fransk vetenskapsman, både i språkval, framställningssätt och filosofiskt-hermeneutiskt perspektiv, kom hans *magnum opus* – arbetet på Johannesevangeliet – dock att publiceras på svenska. Den främsta och i Norden mest inflytelserika frukten av det blev hans kommentar *Johannesevangeliet 1-10, resp. 11-21* (KNT 4 A-B. EFS-förlaget: Uppsala 1987-88; 513 sidor). Denna kommentar är vittnesbörd om det fruktbara mötet mellan en subtil biblisk bild- och tankevärld och en subtilt lyhörd modern uttolkare. I två uppsatser, ”Olika nivåer i johanne-

iskt bildspråk” (i den första uppsatssamlingen *I närkamp med bibeln* (Verbum, 1994), och ”Johannesevangeliet: Från text till läsare” (i den andra antologin *Evangeliernas Jesus – myt och verklighet* (Libris, 2001) gav han i koncis form inblick hur detta evangelium använder litterära tekniker som uppenbarade missförstånd, ironier och metaforiska processer för att dra in läsaren/åhöraren i den verklighet texten representerar. En utförligare framställning av sin ”metod” att förstå den johanneiska tankevärlden gav han en internationell läsekrets i sin bok *Le monde symbolique de Saint Jean* (1989; 116 sidor).

Hans sista större arbete blev kommentaren i den svenska serien Kommentarer till Nya testamentet (KNT) till *Filemonbrevet, Judasbrevet och Andra Petrusbrevet* (KNT 18; Stockholm: EFS-förlaget, 2001).

René Kieffer blev verkligen en brobyggare, inte bara mellan kontinental europeisk vetenskaplig texttolkning präglad av filosofisk och litterär medvetenhet och å andra sidan den litet snävare ”historiska” svenska traditionen. Han blev också genom sin person en brobyggare mellan katolsk kristendom och Sverige, då han med sitt vittfamnande intellekt och sin förmåga till vänskap byggde broar mellan kristendomens ursprung och svensk nutid.

Bengt Holmberg
Prof.em. i NT:s exegetik i Lund